

Dagsavisen

En stille trykkoker i parken

Dagsavisen. Publisert på trykk 08.06.2015. Profil: Forestillinger, FRI. MODE STEINKJER. Side: 18-19.

Selvrealiseringens ofre og vår tids måloppnåelse står sentralt i «FRI», et teaterstykke som imponerer gjennom autentisk nærvær og påtrengende fravær.

Dramatikerduoen Toril Goksøy og Camilla Martens utforsker det usagte og uoppgjorte mellom mennesker i nære relasjoner gjennom sin personlige form for dokumentar- og observasjonsteater. Handlingen i «FRI» er lagt til en park hvor gjenkjennelige situasjoner utspiller seg mellom folk fra flere samfunnslag. I et villnis av fornuft og følelser staker Goksøy & Martens ut en kurs og en agenda. Hvem faller utenfor og hvorfor, og hvilke gjerninger og valg avgjør den enkeltes skjebne? Avstanden mellom ytterpunktene er mindre enn man tror. I tidligere stykker som «Omsorg» og «Foreldremøte» har Goksøy & Martens koblet publikum og virkeligheten sammen på ulike vis, dels gjennom en oppløsning av teaterrommet og tekster bygd på intervjuer og observasjon. Det gjelder også «FRI».

Betrakteren, altså publikum, sitter og dingler med beina i et treetasjes bygggestillas høyt hevet over parken der handlingen utspiller seg. All dialog, musikk og sorl får du gjennom hodetelefoner. Dette gjør presentasjonen og gjennom den resepsjonen befriende annerledes. Høyt over bakken er din rolle som observatør gitt, men ulikt de britiske renessanseteatrene ala The Globe tvinges publikum på «FRI» inn i en mental posisjon i øyehøyde med figurene på grunnplanet. Tenk deg at du sitter på en benk i en park. Rundt deg sitter alt og alle, fra den slitne gjengen med pilsposen til eldre damer på tur, til småbarnsmødre som har leketreff for barna blant forelskede par og joggere. «Rusken» planter nytt i bedet og en sliten rusmisbruker som nettopp har våknet i gresset, bommer en røyk. Hver og en av dem har en historie, men Goksøy/Martens tar et

valg på dine vegne. Dialogen du har på øret gir deg instruksjonene, hvem du følger helt og hvem du har et halvt øye med. Blikket sikter inn Elin (Ane Dahl Torp) og datteren Signe (Live Miranda Flaten), som møtes på en benk før de skal gå å kjøpe konfirmasjonskjole.

Vi vet følgende: Elins bror er død, og hennes depresjon over tapet gjør at hun er langtidssykmeldt. Mens de sitter der ringer en oppkavet Karen (Kari Onstad), Elins mor og Signes mormor, som har tatt feil av konfirmasjonsdagen. Imens raver Kristian (Benjamin Helstad) forbi, nettopp våknet fra rusen, godt i utakt med både seg selv, venninnen Annfrid (Trine Wiggen) og universet for øvrig. Elin stivner, han er klin lik broren som døde. Gjennom dialogen, som tar snarturer innom de andre i parken, nøstes Karens, Elins og til en viss grad Signes historie og forhold opp. Med det også ubehaget, fortielsene og den snikende vissheten om hvilke maktforhold, hvilken form for omsorgssvikt og hvilke veivalg som har påvirket dem. Sentralt står en mors standhaftige selvrealisering og en utålmodighet med egne barn som har skapt alvorlige konsekvenser. Goksøy & Martens er ikke alene om å være opptatt av en slik analysering av 68-ernes barn og barnebarn.

Under andre forutsetninger

og med ulike utslag er også Anne Sewitsky inne på det samme i sin aktuelle film «De nærmeste», og Joachim Trier berører det i sine prosjekter, inkludert den

kommende «Louder Than Bombs».

Karen har noe foruroligende ensomt over seg. Den er ikke bare knusende for hennes nærmeste, men smitter over på omgivelsene sammen med en patetisk selvbergingsmentalitet og en hang til livsløgnen som rammer blant andre Vebjørn (Eindrive Eidsvold). Kari Onstad balanserer rollen som dansende, irriterende og bortforklarende evig ung bestemor utenom klisjeen, og fungerer som en fin opposent til Ane Dahl Torps fine utsnitt av en plaget sjel, gjennomsløst, forknøst og keitete omsorgsfull. I det gitte teaterrommet og i et ensemble hvor distraksjonene er mange, er det en bragd å eie «scenen» slik Torp gjennomgående gjør, både gjennom ren tilstedeværelse og en figur som gjennom ord og tanker famler desperat etter tilhørighet. Flaten som Signe er emosjonelt nydelig i sitt medspill. «FRI» konkluderer ikke, men legger mer eller mindre tydelige tråder og fragmenter inn i Elins fortid og framtid.

Humoren ligger lett over hele ensemblet og situasjonene som utspiller seg i parken, med flere betente og aktuelle berøringspunkter som griper inn i pågående debatter om rusomsorg, tiggning og motviljen til å erkjenne at en by som for eksempel Oslo ikke vedkjenner seg ansvaret for dem som faller helt utenfor. Her blir Wiggens og Helstads figurer besnærende i all sin underspilte eksess, begge med ydmykelsen og den personlige katastrofen i bakhånd. Goksøyr & Martens genistrek er gode skuespillerinstruksjoner i et komplisert, klokt og sannferdig flettverksdrama, der de nevnte distraherende elementene beriker forestillingen. Hadde man ikke visst bedre, skulle man tro at småroller på krabbestadiet faktisk tok regi,

eller var akkurat denne forestillingen et lykketreff? Et forelsket par er søte på sidelinjen, mens små sjalusipregede dramaer innad i gartnerlauget med Line (Birgitte Larsen) i sentrum fanger oppmerksomheten når det blir litt for mye dansing på mor(mor) og stykkets midtparti trekker i langdrag. Men du har knapt tenkt tanken før musikken og detaljene trekker deg inn i stykket igjen, enten det er kassegitarversjonen av Beyoncé's «Halo» eller Alela Dianas «The Pirate's Gospel».

I likhet med stykkets kjerne er også sangene melankolske, men med den egenskapen at de løfter deg og sprekker i et smil. Det er nettopp det «FRI» som teaterstykket oppnår. Når det toner ut med åpne konklusjoner sprekker tristessen og håpløsheten lik boblene som fyller parken. Slik framstår «FRI» som en stille trykkoker, og handlingen presser seg på lenge etter at du har klatret ned fra stillaset. Musikken, dialogen, personene, skissene og hele fugleperspektivet avspeiler hvor vanskelig det er å fange det vesentlige og si det som må sies. Denne åpenbare og personlige erkjennelsen ligger som premiss for handlingen, og gjør «FRI» til en stor og allmenngyldig teateropplevelse ulikt noe annet du har sett.

"Høyt over bakken er din rolle som observatør gitt."

Bildetekst: Det tetner til både på benkene og i situasjonen når Kristian (Benjamin Helstad) vekker vonde minner hos de som har mistet en sønn, en bror og en onkel i Kari Onstad (fra venstre), Ane Dahl Torp og Live Miranda Flatens skikkelser.

© Dagsavisen